

Türkiye'nin Büyüyen Yükseköğretim Sisteminde Öğretmenlik Programları: Öğrencilerin Tercih, Yerleşme ve Kayıtlanma Eğilimleri

Barış Uslu¹

Özet: Dünya genelinde giderek artan yükseköğretimdeki öğrenci sayısına paralel olarak, Türkiye’de de yükseköğretime yönelik hem talep hem de arz yükselişi söz konusudur. Diğer taraftan, 2019’da kayıtlanmayan öğrenci kontenjan oranının toplam kontenjanın %22’sini oluşturması Türk yükseköğretiminde yaşanan arz-talep dengesizliğini ortaya koymaktadır. Türkiye’nin tüm insan kaynağının temel niteliklerini şekillendiren öğretmenlerin yetiştirildiği programlara ilişkin arz-talep dengesinde yaşanabilecek böylesi bir durumun ise, mevcut kontenjan belirleme stratejilerinin sürdürülebilirliğini derinden etkileyeceği açıktır. Bu bağlamda, öğretmenlik programlarına ait kontenjanların tercih edilme ve yerleşenlerin kayıtlanma durumlarının incelenmesi yapılan araştırmanın amacını oluşturmaktadır. Araştırma, Yükseköğretim Program Atlası (YPA) üzerinden erişilen verilerin ikincil kullanımına dayalı, genel tarama modelinde tasarlanmıştır. YPA platformundan derlenen veri seti üzerinden, 23 öğretmenlik programına ait kontenjan bilgileri, tercih edilme miktarları ve yerleşme oranları betimsel istatistikler (frekans, yüzde, vb.) ile belirlenmiş ve grafikleştirilerek/tablolastırılarak sunulmuştur. Ayrıca, her bir öğretmenlik programı için yerleşen öğrencilerden kayıt yaptırmayanların sayıları kullanılarak, yerleşme ve kayıtlanma sonrası boş kalan kontenjan miktarları hesaplanmıştır. Yapılan analizler, 2019 yılında öğretmenlik programlarına 42.746 kontenjan ayrıldığını ve bu programlara öğrencilerin toplam kontenjandan yaklaşık 30 kat fazla tercih listelerinde yer verdiğini göstermektedir. Diğer taraftan, yerleştirme işlemi sonrası 2.096 kontenjanın tercih edilmediği ve öğretmenlik programlarına yerleşen öğrencilerden de 1.021 öğrencinin kayıt yaptırmadığı tespit edilmiştir. Tercih edilmeyen program kontenjanlarının büyük bölümünün Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’ndeki üniversitelere (örneğin, en çok öğrenci alan PDR program için %72 tercih edilmeyen kontenjan) ve ardından vakıf üniversitelerine (aynı örnek bölüm için, yaklaşık %10 tercih edilmeyen kontenjan) ait olduğu; devlet üniversitelerindeki programlarda ise minimum düzeyde (%1’in altında yerleşme olmayan kontenjan) kaldığı görülmektedir. Elde edilen tüm bu bulgular atama bekleyen öğretmen sayıları, yapılan atama sayısı ve yeni açıklanan program kontenjanları ile bir bütün halinde tartışılmış ve öğretmenlik programlarına uygun adayların yerleşmesini destekleyebilecek bir planlamaya ilişkin öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Öğretmenlik Programları, Öğrenci Kontenjanları, Öğrenci Tercihleri, Kayıtlanma Oranları, Boş Kontenjanlar

Geliş Tarihi: 22.06.2020 – **Kabul Tarihi:** 23.09.2020 – **Yayın Tarihi:** 29.09.2020

DOI: 10.29329/mjer.2020.272.20

¹ **Barış Uslu**, Assist. Prof. Dr., Eğitim Bilimleri, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, ORCID: 0000-0001-5941-1507

Email: barisuslu@comu.edu.tr

Teacher Training Programmes within the Expanding Higher Education System of Turkey: Preference, Placement and Registration Trends of Students

Abstract: Parallel with the globally increasing number of higher education (HE) students, there is an uptrend in terms of both supply and demand to HE in Turkey. On the other hand, 22% empty quota for undergraduate programmes in 2019 clearly shows the demand and supply gap in Turkish HE system. Considering the importance of teachers by their influence on the essential skills of all human resources in Turkey, such a potential gap in teacher training programmes would deeply affect the sustainability of existing strategies to quota determination. In this regard, the purpose of this research is to examine the preference and registration trends among students comparing the quotas of teacher training programmes in Turkey. The research was designed in a survey model based on the secondary usage of official data accessible in the Atlas of Higher Education Programs. Through this dataset, the quotas for 23 (different) fields of teacher training programmes, and the preference-placement ratios by students to these programmes were determined using descriptive statistics (e.g. frequencies, percentages, etc.). Moreover, the number of empty quotas were calculated for each teacher training programme through the placement and registration data. According to the analysis, while 42,746 student quotas were granted for teacher training programmes in 2019, nearly 30 times larger number of students placed these programmes in their preference list. Further, 2,096 quotas were not selected by any student, and 1,021 students did not register to teacher training programmes even they were placed in. The largest part of empty quotas were in universities from the Turkish Republic of Northern Cyprus (e.g. $\approx 72\%$ empty quotas for Educational Psychology programmes), then in foundation universities ($\approx 10\%$ empty quotas for the same programmes) against a highly minimum in public universities (less than 1%). All these findings were discussed with the number of existing teacher candidates (in the form of graduates from teacher training programmes or teaching certificate programmes), the latest number of teacher appointments, and newly announced student quotas for teacher training programmes altogether, and then developed various recommendations for potentially better planning of student selection process aiming to allow the registration of best candidates to teacher training programmes.

Keywords: Teacher Training Programmes, Student Quotas, Student Preferences, Registration Ratios, Empty Quotas

GİRİŞ

Dünya genelinde, 1998 yılında 89 milyon olan ve 2017 yılında 200 milyona yükselen yükseköğretimdeki öğrenci sayısı küresel düzeyde yükseköğretime yönelik talep artışının açık bir göstergesidir (The World Bank, 2017). Türkiye’de yaşanan talep artışına karşılık ise, yükseköğretim kurumlarının sayısı ve artan kontenjanları ile öğrencilerin kayıtlanma düzeyleri tam olarak paralellik göstermemektedir (Sayın, 2019). Bu kapsamda, özellikle Türkiye’nin insan kaynağının temel niteliklerini şekillendiren öğretmenlerin yetiştirildiği programlara yönelik uygun planlama için öğrencilerin tercih, yerleşme ve kayıtlanma eğilimleri önemli bilgiler sunmaktadır.

Ülkelerin yükseköğretime öğrenci alımında farklı uygulamalar (başvuru mektubu, referans sunumu, kompozisyon değerlendirme gibi) söz konusu olsa da, Türkiye gibi genç nüfusu fazla ülkelerde genel olarak merkezi sınavlar aracılığıyla öğrenci seçme ve yerleştirme yaklaşımı tercih edilmektedir (Topçuoğlu, 2020). Bu anlayışta temel olarak, öğrenciler girdikleri merkezi sınav notuna göre sıralanmakta ve belli sayıdaki tercihlerine göre üniversite ve/veya bölümlere yerleştirilmektedirler. Türkiye’de öğrenci seçme ve yerleştirme sınav ve işlemleri ise Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÖSYM) tarafından (2019 yılındaki ismi ile) Yükseköğretim Kurumları Sınavı (YKS) adıyla gerçekleştirilmektedir. YKS’ye ait detaylı istatistikler ÖSYM ile koordineli olarak Yükseköğretim Kurulu (YÖK) tarafından istatistik.yok.gov.tr ve yokatlas.yok.gov.tr isimli platformlarda erişime açılmaktadır.

ÖSYM tarafından açıklanan rakamlara göre 2019 yılında 2 milyondan fazla aday YKS sınavına katılmasına rağmen (ÖSYM, 2019), YÖK istatistiklerine göre toplam öğrenci kontenjanının %78’ine denk gelen 504.271 öğrenci yükseköğretim kurumlarına kayıtlanmıştır (YÖK, 2019). Yükseköğretim kurumları için toplam kontenjanın üç katından fazla öğrencinin sınava katıldığı göz önüne alındığında, 143.445 öğrenci kapasitesi ile kayıt yaptırılmayan %22’lik kontenjan önemli bir oran durumundadır. Bazı alanlarda doğal olarak bu oran ilgili programın tercih edilme(me) durumuna göre daha yukarılara çıkmaktadır (YPA, 2019). Öğrenci tercihlerine veya kayıtlanma oranlarına dair araştırmaların ise çoğunlukla bölüm bazında konuyu ele aldıkları görülmektedir.

Örneğin, Doğu ve Şahinöz (2017) “Su Ürünleri” bölümüne odaklandıkları çalışmalarında, bu bölümlerin mezuniyet sonrası sınırlı bir iş alanına hitap etmesi nedeniyle öğrenci çekemediğini ve büyük bölümünün kapanma noktasına geldiğini ifade etmişlerdir. Benzer şekilde, istihdam alanlarının kısıtlı olması nedeniyle kontenjanlarında büyük oranda boşluk olan ve kapanma tehlikesi yaşayan mühendislik bölümlerine de Gedik, Şahin ve Çil (2016) “Orman Endüstri Mühendisliği” bölümünü, Bektaş (2019a) ise “Harita Mühendisliği” bölümünü çalışmalarında örnek olarak ele almışlardır. Söz konusu bölümlerin aksine, öğrenci tercihi açısından fazlaca sıkıntı yaşamayan, her dönem önemli kayıtlanma oranlarına sahip “Hukuk” bölümlerine yönelik çalışmalarında Demirağ ve Çiftçi (2010) yeni açılan Hukuk Fakülteleri’nin oluşturduğu yüksek orandaki kontenjanın son dönemde tam dolmadığı ve düşük puanlı öğrenci alımına yol açtığını belirtmişlerdir. YÖK tarafından Hukuk dahil farklı alanlar için başlatılan baraj puan uygulaması ile her ne kadar düşük puanlı öğrenci alımlarının bir nebze önüne geçilmiş olsa da, öğrenci kayıtlanma oranlarındaki düşüşe karşın Hukuk Fakülteleri’ndeki kontenjan artışının devam ettiği Erkut (2020) tarafından ortaya konulmuştur.

Ayrıca, Ergincan (2010) tarafından yapılan çalışmada, özellikle 2005’teki “Her ile En Az Bir Üniversite” politikası sonrası kurulan yeni üniversitelerde açılan İktisadi ve İdari Bilimler Fakültelerinin (İİBF) ilgili alanlarda gözle görülür bir kontenjan artışına neden olduğu dile getirilmiştir. Bu çalışmada ayrıca, İİBF bölümlerinden verilen mezunların sayıca artışının bu bölümlerden mezun olanların kendi uzmanlık alanlarında istihdamı açısından sorun yaşamalarına

neden olduğu belirtilmiştir. İİBF alanlarından biri olan ve birincil işverenin devlet kurumları olduğu “Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi (SBKM)” programları talep-arz denklemi üzerinden Orhan ve Suluhan (2019) tarafından incelenmiştir. Orhan ve Suluhan (2019) kontenjan ve kayıtlanmada 2012 yılına kadar artış olmasına rağmen, iş imkanlarının mezun sayısı karşısında giderek daha düşük kalması nedeniyle SBKM programlarına olan öğrenci kaydında özellikle de yeni üniversiteler açısından önemli bir azalma olduğunu ortaya koymuşlardır.

Yine birincil işverenin Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) yoluyla devlet olan öğretmenlik mesleği için de, benzer şekilde birikimsel bir kitlenin her yıl Kamu Personeli Seçme Sınavı’na (KPSS) girdiği bilinmektedir (Akpınar & Erdamar, 2020). Bu nedenle, öğretmenlik mesleğine ilgi duyan birçok adayın gelecekteki istihdam durumu nedeniyle farklı alanlara yöneldiği söylenebilir. Öğretmenlik, mesleğin özü itibarıyla ülkedeki tüm insanların eğitim sürecine değer katabilecek, fakat hem hayata dair genel yeterlikler hem de alan bilgisi, eğitim pedagojisi gibi konularda mesleki gereklilikler içeren özel bir ihtisas mesleği olarak tanımlanmaktadır (MEB, 2017). Güven (2010) tarafından öğretmenlik mesleği, bu mesleği yürütmek için gerekli mesleki bilgi ve beceri (alan bilgisi, farklı öğretim yöntemleri kullanımı, ölçme-değerlendirme becerileri, vb.) ile kişisel özellikler ve tutum (evrensel değerlerin benimsenmesi, iletişim ve işbirliğine açıklık, öğrenciye pozitif yaklaşım, vb.) itibarıyla, temel ve kapsayıcı özelliği olan profesyonel bir meslek olarak tanımlanmıştır. “Öğretmenler, her meslek grubundan insanın yetiştirilmesinde rol aldığı gibi bir ülkenin kalkınması, toplumdaki huzur ve sosyal barışın sağlanması, bireylerin sosyalleşmesi, toplumsal hayata hazırlanması, toplumun kültür ve değerlerinin genç kuşaklara kazandırılması ve nitelikli insan gücünün yetiştirilmesini sağlamada da etkindir” (Öztürk, Bilir, Uslu, Çalkoğlu, & Çağatay, 2018, s. 67). Doğal olarak, nitelikli öğretmenlere sahip olmak tüm ülkelerde eğitim sistemlerinin başarısı için en önemli etkidir (Çelikten, Şanal, & Yeni, 2005). Bu noktada, öğretmenlik mesleğine ilk başta ilgisi yüksek ve ardından kişisel özellikleri uygun adayların ilgili programlara kayıtlanmasını sağlayabilecek bir kontenjan-yerleştirme dengesi kurulabilmesi son derece önemli görülmektedir.

Diğer taraftan, Bektaş (2019b) tarafından Türk yükseköğretiminde öğrenci sayısı ve yeni kontenjanlar noktasında genel bir plansızlık olduğu dile getirilmiştir. Altınsoy (2011) ise bölümlere/programlara verilen fazla öğrenci kontenjanlarının çözümsüzlüğü beraberinde getirdiğini belirtirken, Arıkan, Altunöz-Sürücü ve Arman (2018) da yaptıkları çalışmada kontenjan azaltılması talebi iletilen programlarda bile kontenjan artırımının devam ettiğini görüşme notları üzerinden örneklendirmişlerdir (s. 597, görüşmecisi A10). Bu şekilde yapılan talep fazlası kontenjan artışının üniversitelerden mezun olan kitleyi ve bu kitle içerisinde işsizlik oranlarını arttırdığı da birçok araştırmacı tarafından ifade edilmiştir (Anık & Özkan, 2016; Bektaş, Fidan, & Keçeci, 2011; Sezer, 2020). Ek olarak, yapılan araştırmalara göre mezuniyet sonrası iş bulma (veya işsiz kalma) kaygısı öğrencilerin bir yükseköğretim programını seçmesi konusunda, hatta yerleştiğinde kayıt yaptıran

yaptırmama kararını vermesinde en önemli neden konumundadır (Fidancıoğlu, 2018; Yılmaz & Karadeniz, 2011).

Doğal olarak, artış eğiliminde olan kontenjan miktarları ve paralelinde ileriye dönük iş bulma kaygıları da, öğrencilerin öğretmenlik programlarını tercih etme eğilimlerini etkilemektedir (Baysan, Ercan, & Öztürk, 2011; İlhan, Güler soy, & Gümüş, 2013). Diğer taraftan, öğretmenlik programlarının kontenjanlarına, tercih edilme ve kayıtlanma durumlarına ilişkin çalışma sayısı ise son derece sınırlıdır. Bu çalışmalardan birinde, Erkut (2020) tarafından, 2019 yılında Eğitim Fakültelerinin 41.601 olan toplam kontenjanının 2020 yılında 42.264'e çıktığı şeklindeki özet bilgi sunulmuştur. Bir diğer çalışmada, Öztürk ve diğerleri (2018) öğretmenlik programlarına yerleşen öğrencilerin tercih aralıklarını incelemişler ve bu öğrencilerin yerleştikleri programları genel olarak 2 ile 11. sıra arasında tercih ettiklerini belirlemişlerdir. Bu çalışmalardaki genel bilgilerin ötesinde, öğretmenlik bölümlerine ait kontenjanlar, öğrenci tercihleri, yerleşme durumları, kayıtlanma düzeyleri gibi bilgileri ele alan bir araştırmanın ise, yükseköğretim ve öğretmenlik mesleği ile ilgili karar vericilere daha rasyonel bir planlama yapma konusunda önemli bilgiler sağlayacağı açıktır. Bu bağlamda; araştırmanın amacı, öğretmenlik bölümlerine ait kontenjanların tercih edilme ve yerleşenlerin kayıtlanma durumlarının incelenmesidir. Bu amaç doğrultusunda, araştırma soruları aşağıdaki gibidir:

1. Farklı öğretmenlik programlarına ait kontenjan miktarları ne kadardır?
2. Farklı öğretmenlik programlarını tercih eden öğrenci sayısı ne kadardır?
3. Farklı öğretmenlik programlarına yerleşen öğrenci sayısı ne kadardır?
4. Farklı öğretmenlik programlarına kayıtlanan öğrenci sayısı ne kadardır?
5. Farklı öğretmenlik programlarına ait kontenjanların, ilgili programı tercih eden, yerleşen ve kayıtlanan öğrenci miktarına göre durumu nedir?

YÖNTEM

Bu araştırma, öğretmenlik programlarına ait kontenjanlar ile öğrenci tercihleri, yerleşme ve kayıtlanma sayılarını bütünsel olarak incelemek amacıyla genel tarama modelinde tasarlanmıştır. Genel tarama araştırmalarında, incelenen davranış(lar), özellik(ler) ve/veya olgu(lar) mevcut hali ve/veya düzeyleri üzerinden betimlenmektedir (Özdemir, 2014). Bu tanım doğrultusunda, öğretmenlik programları kontenjanları ile öğrenci tercih, yerleşme ve kayıtlanma düzeyleri araştırma kapsamında çeşitli istatistiksel bilgilerle betimlenmiştir.

Veri Seti

Araştırmada kullanılan veriler, Yükseköğretim Program Atlası (YPA), yaygın adı ile YÖK Atlas platformunda yayınlanan resmi istatistiklerden derlenmiştir. Söz konusu platform, kamusal erişime olanak sağladığından araştırma kapsamında veri toplama sürecine ilişkin etik onay ihtiyacı oluşmamıştır. Verilere 12.07.2020 tarihinde YPA kapsamındaki YÖK Meslek Atlası

(<https://yokatlas.yok.gov.tr/meslek-anasayfa.php>) ile YÖK Lisans Atlası (<https://yokatlas.yok.gov.tr/lisans-anasayfa.php>) üzerinden erişilmiş olup, bu tarihte YPA üzerindeki program kontenjanları, öğrenci tercihleri, yerleşme ve kayıtlanma sayıları için en güncel bilgiler 2019 yılına (diğer ifade ile YKS 2019'a) aittir. Araştırmada yer verilen öğretmenlik programlarına ait temel bilgiler ise aşağıda Tablo 1'de özetlenmiştir.

Tablo 1. Araştırma verileri kapsamındaki öğretmenlik programları

Öğretmenlik Programı*	Üniversite Türlerine Göre Programın Sayısı*			Öğretim Türüne Göre Programın Sayısı	
	Devlet	Vakıf	KKTC	Normal Öğretim	İkinci Öğretim
	f (%)	f (%)	f (%)	f (%)	f (%)
Almanca	17 (100)	-	-	17 (100)	-
Arapça	3 (42,86)	3 (42,86)	1 (14,28)	6 (85,72)	1 (14,28)
Beden Eğitimi	2 (100)	-	-	2 (100)	-
Bilgisayar ve Öğr. Tek.	17 (94,44)	1 (5,56)	-	18 (100)	-
Biyoloji	9 (100)	-	-	9 (100)	-
Coğrafya	7 (100)	-	-	7 (100)	-
Felsefe Grubu	3 (100)	-	-	3 (100)	-
Fen Bilgisi	66 (100)	-	-	66 (100)	-
Fizik	8 (100)	-	-	8 (100)	-
Fransızca	10 (100)	-	-	10 (100)	-
İlköğretim Matematik	72 (85,71)	9 (10,71)	3 (3,58)	84 (100)	-
İngilizce	51 (69,86)	14 (19,18)	8 (10,96)	73 (100)	-
Japonca	1 (100)	-	-	1 (100)	-
Kimya	11 (100)	-	-	11 (100)	-
Matematik	13 (100)	-	-	13 (100)	-
Okul Öncesi	63 (77,78)	12 (14,81)	6 (7,41)	72 (88,89)	9 (11,11)
Özel Eğitim	29 (65,91)	8 (18,18)	7 (15,91)	44 (100)	-
Rehberlik ve Psik. Dan.	69 (73,4)	16 (17,02)	9 (9,58)	85 (90,43)	9 (9,57)
Sınıf	70 (87,5)	5 (6,25)	5 (6,25)	80 (100)	-
Sosyal Bilgiler	62 (96,88)	-	2 (3,12)	64 (100)	-
Tarih	7 (100)	-	-	7 (100)	-
Türk Dili ve Edebiyatı	8 (100)	-	-	8 (100)	-
Türkçe	68 (83,95)	5 (6,17)	8 (9,88)	81 (100)	-
TOPLAM	663 (84,46)	73 (9,3)	49 (6,24)	766 (97,58)	19 (2,42)

* Yalnızca yurtdışı üniversitelerde yer alan Psik. Dan. ve Rehb. (30 kontenjan), Psik. Dan. ve Rehb. Öğrt. (10 kontenjan), Rus Dili Öğrt. (3 kontenjan) ile Rus Dili ve Ed. Öğrt. (14 kontenjan) programları dahil edilmemiştir.

Veri Analizi

Araştırma kapsamında Yükseköğretim Program Atlası (YPA) üzerinden derlenen sayısal veriler betimsel analiz teknikleri kullanılarak incelenmiştir. Öğretmenlik programlarına ait genel kontenjanlar, tercih eden ve yerleşen öğrenci sayıları frekans düzeyinde ele alınmıştır. Buradaki bilgilerden yararlanılarak öğretmenlik programlarının boş kalan kontenjanları hesaplanmıştır. Yine, YÖK Lisans Atlası'ndaki bilgilerden yararlanılarak öğretmenlik programlarına yerleşmesine rağmen kayıt yaptırmayan öğrenci sayıları tespit edilmiştir. Ayrıca, YPA'da verilen ve açık sıra ile yazılan üst tercih grubu (ilk dokuz tercih) ve toplu olarak yazılı olan alt tercih grubu (10. ve sonraki sıralar)

şeklindeki gruplama² temel alınarak, tercih listelerinde öğretmenlik programlarına yer veren öğrencilerin üst ve alt tercih gruplarına dağılımı belirlenmiştir. Son olarak, öğretmenlik programlarının kontenjanlarına ve tercih edenlere göre yerleşenlerin, boş kontenjanlar ile kayıtlanmayanların ve de alt-üst tercih grubundan yerleşenlerin yüzdeleri hesaplanmıştır. Elde edilen bulgular ise grafikleştirilerek veya tablolaştırılarak ilerleyen bölümde sunulmuştur.

BULGULAR

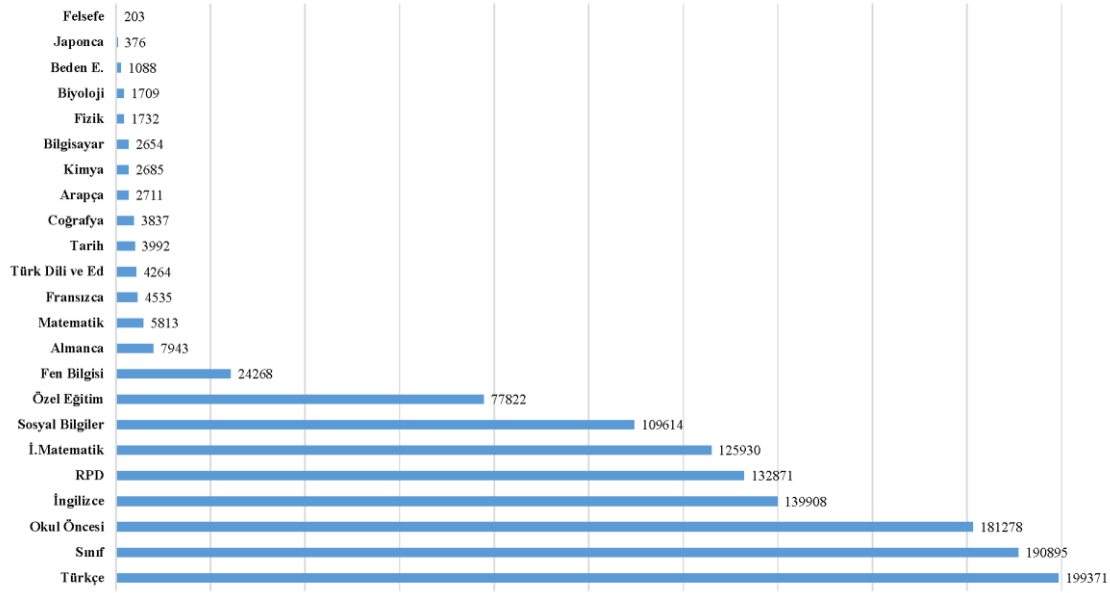
Analizler sonucunda elde edilen bulgular araştırma sorularına paralel olarak aşağıda sunulmuştur. Araştırmanın ilk sorusu olan “Farklı öğretmenlik programlarına ait kontenjan miktarları ne kadardır?” sorusuna ilişkin betimsel bilgiler Tablo 2’de yer almaktadır.

Tablo 2. Öğretmenlik programlarına ilişkin 2019 yılı kontenjanları

Öğretmenlik Programı	Kontenjan	Öğretmenlik Programı	Kontenjan
Rehberlik ve Psik. Dan.	6.487	Arapça	383
Okul Öncesi	5.261	Matematik	273
İngilizce	4.846	Kimya	232
Sınıf	4.693	Biyoloji	189
Türkçe	4.488	Fizik	169
İlköğretim Matematik	4.394	Türk Dili ve Edebiyatı	168
Sosyal Bilgiler	3.461	Coğrafya	147
Özel Eğitim	2.832	Tarih	147
Fen Bilgisi	2.622	Beden Eğitimi	124
Almanca	778	Felsefe	63
Bilgisayar ve Öğr. Tek.	532	Japonca	41
Fransızca	416	Sütun Toplam	1.936
Sütun Toplam	40.810	GENEL TOPLAM	42.746

Tablo 2’ye göre; toplam 42.746 öğrenci kontenjanının yarısından fazlası (%60,3) ilk beşte yer alan Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık (%15,18), Okul Öncesi (%12,31), İngilizce (%11,34), Sınıf (%10,98) ve Türkçe (%10,5) öğretmenliği programlarında yer almaktadır. Tek bir üniversitede yer alan Japonca öğretmenliği programının kontenjanı da beklendiği üzere toplam içerisinde en az (%1) konumdadır. Öğretmenlik programlarını tercih eden öğrenci sayılarının dağılımı ise aşağıda Grafik 1’de özetlenmiştir.

² YÖK Lisans Atlası’ndaki (<https://yokatlas.yok.gov.tr/lisans-anasayfa.php>) “Lisans Programı Seç” kısmından bir üniversite seçilerek “Ülke Geneline Tercih Edilme İstatistikleri (2019)” bölümünden erişebilmektedir.

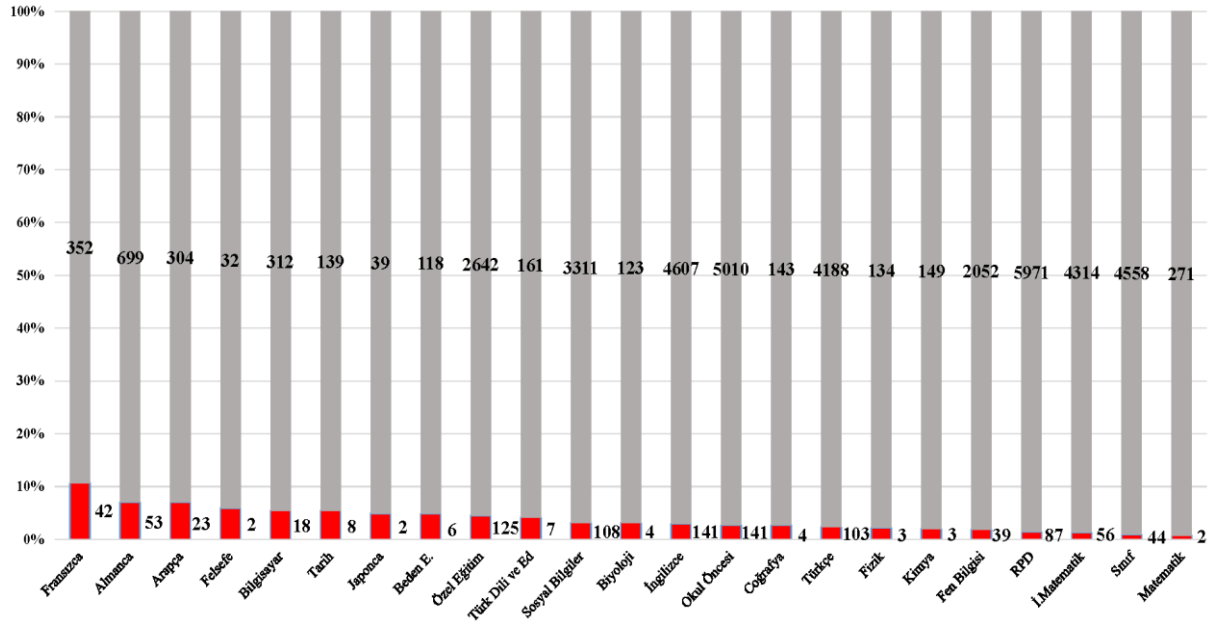
Grafik 1. Öğretmenlik programlarını tercih eden öğrencilerin 2019 yılı dağılımı

Grafik 1'deki veriler toplandığında, öğretmenlik programlarının tercih edilmesi sayısı 1.225.499'dur. Ayrıca, 100.000'in üzerinde tercih listesinde yer alan 7 farklı öğretmenlik programı olduğu görülmektedir. Öğrencilerin tercih listelerinde en fazla yer alan öğretmenlik programları ise sırasıyla Türkçe (toplam tercihin %16,27'si), Sınıf (toplam tercihin %15,58'i) ve Okul Öncesi (toplam tercihin %14,79'u) öğretmenliği programlarıdır. Öğretmenlik programlarına YKS sonuçlarına göre yerleşen öğrenci sayıları ise Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 3. Öğretmenlik programlarına 2019 yılında yerleşen öğrenci sayıları

Öğretmenlik Programı	Yerleşen Öğrenci Sayısı	Öğretmenlik Programı	Yerleşen Öğrenci Sayısı
Rehberlik ve Psik. Dan.	6.058	Arapça	327
Okul Öncesi	5.151	Matematik	273
İngilizce	4.748	Türk Dili ve Edebiyatı	168
Sınıf	4.602	Kimya	152
İlköğretim Matematik	4.370	Tarih	147
Türkçe	4.291	Coğrafya	147
Sosyal Bilgiler	3.419	Fizik	137
Özel Eğitim	2.767	Biyoloji	127
Fen Bilgisi	2.091	Beden Eğitimi	124
Almanca	752	Japonca	41
Fransızca	394	Felsefe	34
Bilgisayar ve Öğr. Tek.	330	Sütun Toplam	1.677
Sütun Toplam	38.973	GENEL TOPLAM	40.650

Tablo 3'e bakıldığında, 2019 yılında öğretmenlik programlarına yerleşen toplam 40.650 öğrenci olduğunu görülmektedir. Öğrenci yerleşen ilk dört öğretmenlik programının toplamı (20.559 öğrenci) diğer 19 programa yerleşenlerin sayısından (20.091 öğrenci) 468 öğrenci daha fazladır. Tablo 3'teki listede en fazla öğrenci yerleşen Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık programına (6.058 öğrenci), en az öğrenci yerleşen Felsefe Öğretmenliği programına (34 öğrenci) göre 178,18 kat daha fazla öğrenci yerleşmiştir. Aşağıda yer alan Grafik 2 ise, öğretmenlik programlarına yerleşenler arasında ilgili programlara kayıtlanan öğrenci sayılarını belirtmektedir.

Grafik 2. Öğretmenlik programlarına 2019 yılında kayıtlanan öğrencilerin dağılımı

Not: Gri bölümler kayıt yaptıran, kırmızı bölümler yerleşenlerden kayıt yaptırmayanları belirtmektedir.

Grafik 2'deki bilgilere göre, 5.000'in üzerinde kayıtlanma miktarına sahip iki program olan Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık programı (5.971 öğrenci) ve Okul Öncesi Öğretmenliği (5.010 öğrenci) en çok öğrencinin kayıtlandığı programlardır. Yüzelere bakıldığında, en yüksek kayıtlanma yüzdesi Matematik Öğretmenliği (yerleşenlerden %99,27 kayıtlanma), en düşük kayıtlanma yüzdesi Fransızca Öğretmenliği (yerleşenlerden %89,34 kayıtlanma) programlarında görülmektedir. Öğretmenlik programlarına yerleşenlerden kayıt yaptırmayan toplam öğrenci sayısı ise 1.021'dir. Farklı öğretmenlik programlarına ait kontenjanların, ilgili programı tercih eden, yerleşen ve kayıtlanan öğrenci sayısına göre durumları da, aşağıda Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4. Öğretmenlik programlarını 2019 yılında tercih eden ve yerleşen öğrenci sayıları ile boş kalan kontenjan oranları

Öğretmenlik Programı	Üst tercih grubunda* yer veren (f)	Üst tercih grubunda* yerleşen (%)	Alt tercih grubunda* yer veren (f)	Alt tercih grubunda* yerleşen (%)	Boş Kalan Kontenjan (%)**
Matematik	3.416	5,68	2.397	3,3	,73
İlköğr. Matematik	74.606	3,94	51.324	2,78	1,82
Coğrafya	2.351	4,3	1.486	3,1	2,72
Sınıf	92.763	2,79	98.132	2,05	2,88
Türk Dili ve Ed.	2.669	4,61	1.595	2,82	4,17
Sosyal Bilgiler	51.323	2,9	58.291	3,31	4,33
Okul Öncesi	107.001	3,4	74.277	2,03	4,77
Beden Eğitimi	581	12,22	507	10,45	4,84
Japonca	319	12,54	57	1,75	4,88
İngilizce	95.879	3,78	44.029	2,55	4,93
Tarih	2.514	4,3	1.478	2,64	5,44
Türkçe	104.914	2,76	94.457	1,48	6,68
Özel Eğitim	57.818	4,23	20.004	1,59	6,71
Reh.ve Psik.Dan.	74.307	5,18	58.564	3,77	7,95
Almanca	4.544	12,24	3.399	5,77	10,15

Fransızca	2.878	9,83	1.657	6,7	15,38
Arapça	1.941	13,86	770	7,53	20,63
Fizik	789	12,67	943	3,92	20,71
Fen Bilgisi	9.167	13,55	15.101	5,62	21,74
Biyoloji	577	11,44	1.132	5,39	34,92
Kimya	1.124	9,79	1.561	2,69	35,78
Bilg. ve Öğrt.Tek.	1.491	17,71	1.163	5,67	41,35
Felsefe	69	30,43	134	9,7	49,21

* YÖK Lisans Atlası'nda yer verilen tercih sıralama bilgilerine dayalı olarak, üst tercih grubu ilk dokuz sıra tercihi ve alt tercih grubu 10. ve sonraki sıra tercihi ifade etmektedir.

** Boş kalan kontenjan ifadesi, tercih işlemi sonrası yerleşen olmayan kontenjan miktarı ile yerleştirme işlemi sonrası kayıt yaptırmayan öğrenci sayısının toplamını belirtmektedir.

Tablo 4 incelendiğinde, yedi öğretmenlik programında alt tercih grubunda bu programlara (Sınıf, Sosyal Bilgiler, Fizik, Fen Bilgisi, Biyoloji, Kimya ve Felsefe öğretmenliği programları) yer veren öğrenci sayılarının üst tercih grubunda ilgili programlara yer veren öğrenci sayısından fazla olduğu görülmektedir. Diğer taraftan, üst tercih grubunda ilgili programa yer vererek yerleşen öğrenci oranı sadece Sosyal Bilgiler Öğretmenliği programında alt tercih grubundan yerleşen öğrenci oranından düşüktür (üst tercih grubundan %2,9 yerleşmeye karşın alt tercih grubundan %3,31 yerleşme). Tüm öğretmenlik programları içerisinde ise, yerleştirme-kayıtlanma işlemleri sonrası en az düzeyde açığı kalan program Matematik Öğretmenliği (%73 boş kalan) iken en fazla düzeyde öğrenci açığı kalan program Felsefe Öğretmenliği (%49,21 boş kalan) programıdır.

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu araştırma, 2019 yılında üniversitelerin öğretmenlik programlarına ayrılan kontenjanlar ile üniversite giriş sınavı sonrası bu programları tercih eden ve yerleşen öğrenci sayılarına odaklanmaktadır. Araştırma kapsamında ayrıca, öğretmenlik programlarına yerleşen öğrencilerden ne kadarının kayıt yaptırıp yaptırmadığı da incelenmiştir. Yerleştirme ve kayıt işlemleri sonrası oluşan kontenjan boşlukları ise 23 farklı öğretmenlik programı için tespit edilmiş ve elde edilen sonuçlar aşağıda tartışılmıştır.

İlk olarak, öğretmenlik programlarına ayrılan kontenjanların toplamının 2019 yılı için 40.000'in üzerinde olduğu görülmektedir. Kontenjanların öğretmenlik programlarına dağılımlarına bakıldığında ise, öğretmen atamalarındaki alanlara ayrılan kontenjanlar (bakınız: Haziran 2020 atama kontenjanları (MEB, 2020)) ile büyük benzerlik gösterdiği görülmektedir. Bu durum, MEB'in ve YÖK'ün ilgili birimlerinin koordinasyon içerisinde olduğu fikrini vermektedir. Diğer taraftan, öğretmenlik programlarından her yıl mezun olan öğrencilerin sayısı, hatta en fazla atama alanları için bile, ilgili yılda atamaya ayrılan kontenjandan çok daha fazladır (Bilir, Uslu, Öztürk, & Çağatay, 2018). Böylesi bir kontenjan oluşturma yaklaşımı, her yıl verilen yeni mezunlar ile öğretmenlik için atama bekleyen kitlenin giderek artması anlamına gelmektedir.

Benzer şekilde, Erkut (2020) da 2020 yılı üniversite kontenjanları üzerine yaptığı incelemede, öğretmenlik programlarının kontenjanlarının 2019 yılına göre %1,5 artış gösterdiğini belirtmektedir. Ek olarak, Erkut (2020) tarafından "400.000'in üzerine öğretmen adayları atanmayı beklerken" atama

sayısının üzerinde öğrencinin öğretmenlik programlarına alımının sürdüğünün altı çizilmektedir. Bu noktada, 2020 yılı içinde yapılan bir açıklamaya göre, öğretmenlik programları dışındaki alanlardan (Fen-Edebiyat Fakültesi temel alanları başta olmak üzere) mezunlara sağlanacak ve formasyon eğitiminin yerini alacak “Öğretmenlik meslek bilgisi tezsiz yüksek lisans (ÖMB-TZYL)” programı (Çakmakçı, 2020) ile eğitim fakültesi dışından da öğretmen yetiştirilmeye devam edilecektir. Ek olarak, Temmuz 2020’de MEB Talim Terbiye Kurulu Başkanı tarafından “öğretmen atama sayısının önümüzdeki yıllarda giderek düşeceği ve 10.000 civarı yıllık öğretmen atama sayısı öngörüldüğü” (Memurlar.Net, 2020) açıklaması da ayrıca önemlidir. Bu bilgilere göre, karar vericiler tarafından öğretmenlik programlarının kontenjanlarını belirlemede, üç temel veriyi: i) ilgili öğretmenlik alanında atama bekleyen sayısı, ii) ilgili öğretmenlik alanında mevcut açık ile birlikte emekli olabilecek (potansiyel) öğretmen sayısı ve iii) ilgili öğretmenlik alanında atama bekleyen kitleye farklı alanlardan gelebilecek ek öğretmen kaynağı, bir bütün halinde değerlendirerek (Erkut, 2020) daha gerçekçi planlama yapmaları gerektiği açıktır.

Öğretmenlik programlarının öğrencilerin tercih listelerinde yer alma durumuna bakıldığında ise, 2019 yılında öğrenci tercih sayısının öğretmenlik programlarının toplam kontenjan miktarının yaklaşık 30 katı fazladır ($\approx 1.225.499/42.746$). Kontenjan miktarına oranla çok daha fazla öğrenci öğretmenlik programlarına tercihleri arasında yer vermesine rağmen, 2.000 civarı kontenjana öğrenci yerleşmediği görülmektedir. Bu durumun öğrenci puan sıralamalarına bağlı olarak oluştuğu söylenebilir. Belli bir başarı sınırının (300.000’inci ve) üzerinde olan öğrencilerin öğretmenlik programlarını tercih edebildiği (ÖSYM, 2020, s. 12) göz önüne alındığında, öğretmenlik programlarını tercih eden birçok öğrencinin farklı alanlardaki programlara yerleştiği düşünülebilir. Diğer taraftan, tüm öğretmenlik programları için ayrı ayrı, ilgili programın kontenjanının üzerinde (en düşük oran Felsefe Öğretmenliği’nde olup, 63 kontenjana karşılık 203 tercih bulunmaktadır) tercih edilme oranı söz konusudur. Bu durumda, yerleştirme işlemi sonrası boş kalan kontenjanlara ilişkin bir diğer olası neden olarak, öğretmenlik programlarındaki alternatiflerin bazıları çok fazla tercih edilmişken bir kısım alternatifler ise öğrenciler tarafından ilgili programın kontenjanın altında, sınırlı bir sayıda tercih edilmemiş olabilir. Örneğin, okul öncesi öğretmenliği için KKTC’deki bir üniversitenin 15 kişilik ücretli program kontenjanına karşın beş aday tercihte bulunmuş ve sadece bir aday yerleşmiştir; benzer şekilde, İstanbul’daki bir vakıf üniversitesindeki okul öncesi öğretmenliği ücretli programı için 10 kontenjana karşılık yedi adayın tercihte bulunduğu ve bunlardan üç adayın bu programa yerleştiği görülmektedir (YPA, 2019).

Bir üstte yer alan bilgilere göre, yerleştirme işlemi sonrası boş kalan kontenjanların bulunduğu (bir başka ifadeyle tercih edilmemiş/oldukça az tercih edilmiş olan) öğretmenlik programları için ise, ilgili programın yer aldığı üniversite türü önemli bir etken olabilir. Örneğin, en fazla kontenjana sahip program olan ve hem devlet hem de vakıf ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (KKTC) üniversitelerinde bulunan Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Programı için bu araştırmada yapılan

hesaplamaya göre, devlet üniversitelerinde sadece kontenjanın %0,66'sına (34/5.162) yerleşen öğrenci olmazken, bu oran vakıf üniversitelerinde %9,89 (89/900) ve KKTC üniversitelerinde %72 (306/425) şeklindedir (YPA, 2019). Bu örnek, Bilir ve diğerleri (2018) tarafından ortaya konulan, öğretmenlik programları mezunlarının KPSS Öğretmenlik Atama Puanları bakımından üniversite türlerine göre en alt grupta KKTC, orta grupta vakıf ve üst grupta devlet üniversitelerinden mezun olanların yer aldığı şeklindeki bulgu ile birlikte değerlendirildiğinde, KKTC ve belli oranda vakıf üniversitelerindeki öğretmenlik programlarının öğrenci tercih, yerleşme ve kayıt sayıları bakımından doğal seleksiyona uğradığı görülmektedir.

Ayrıca, 2020 yılı içerisinde yaşanan COVID-19 salgını nedeniyle, öğrencilerin (en azından belli bir süre) KKTC üniversitelerini daha az tercih etme eğiliminin süreceği düşünülebilir. Ek olarak, kısa süre önce YÖK (2020) tarafından yayınlanan Vakıf Yükseköğretim Kurumları raporu, Eğitim Fakültesi bulunan vakıf üniversitelerinin birçoğunun hem fiziki ve teknolojik altyapı hem de insan kaynağı (özellikle tam zamanlı öğretim üyesi) açısından önemli eksikleri olduğunu göstermektedir. Bu bilgiler bir arada ele alındığında, öğrenciler arasında yaşanan doğal seleksiyonun devam edeceği ve KKTC üniversiteleri ile vakıf üniversitelerindeki birçok öğretmenlik programının sonlanma noktasına geleceği söylenebilir. Erkut (2018a) tarafından yapılan analizde de benzeri bir çıkarımla öğrenci çekme konusunda vakıf üniversitelerinin kış mevsimi yaşamaya başladığı, hatta devlet üniversitelerinin de sonbahar mevsimini yaşamaya başladığı çıkarımına yer verilmiştir (Erkut, 2018b).

Erkut'un (2018a; 2018b) çıkarımlarına karşın, öğretmenlik programlarına ilişkin tercih-yerleşme sayıları ile kayıtlanma oranı (öğretmenlik programlarının bütünü için %92,71) tüm üniversiteler-bölümler için YÖK (2019) tarafından açıklanan %77,85'lik kayıtlanma oranına göre çok daha yukarıdadır. Bu veriler, öğretmenlik programları adına, özellikle de 2020 yılındaki tüm kontenjanın %86'sının yer aldığı devlet üniversiteleri (Erkut, 2020) için, tercih edilme-yerleşme ve öğrenci kayıt oranı açısından ciddi bir sıkıntı yaşanmadığını göstermektedir. Bu bağlamda, yetkili kurumlar ve birimler tarafından öğretmenlik programlarının kontenjanlarının hem atama bekleyenlere hem de mezun olacıklara atanma olanağı sağlayabilecek düzeye çekilmesi durumunda, öğretmenlik programlarına üniversite giriş sınavı sonrası öngörülen başarı sıralaması kriterinin daha da yukarıya çekilerek sınav puanı açısından daha başarılı öğrencilerin öğretmenlik programlarını tercih edebilmesi sağlanabilir.

Genel bir öneri olarak da, öğretmenlik mesleğinin kazanç düzeyini arttıracak iyileştirmeler, öğretmenlik programlarına öğrencilerin üst tercih sıralamalarında daha fazla yer vermesine neden olabilir. Bu kapsamda, 2005 tarihli öğretmen kariyer basamaklarına ilişkin uygulamanın (MEB, 2005) geliştirilmesine yönelik taslak çalışmasının da (Memurlar.Net, 2018) tamamlanarak, öğretmenlere başarı düzeylerine göre uzman veya başöğretmen gibi unvanların verilerek maaşlarında artış sağlanması yönündeki yönetmeliğe tekrar işlerlik kazandırılması bir başka önemli strateji olabilir. Bu tür uygulamalarla, öğretmenlik mesleğine yönelik istek düzeyi yüksek öğrencileri çekebilme kadar,

öğretmenlik programlarını tercih edecek öğrencilere yine psikolojik uygunluk envanterleri ve kişilik testleri de uygulanarak karakter özellikleri açısından mesleğe en uygun adayları seçme olanağı kolayca oluşturulabilir. Gelişen bilgisayar ve internet teknolojileri ile öğretmenlik programlarını seçen öğrencilere bu tür envanter ve testler dijital olarak uygulanabilir ve bu ölçümlerden elde edilecekleri sonuçlar da üniversite sınav puanı ile bir bütün olarak yerleştirme sistemine entegre edilebilir görünmektedir.

Yukarıdaki tartışma ve öneriler bir bütün halinde ele alındığında, sadece “öğretmenlik programlarına ilişkin kontenjan, tercih edilme, yerleşme ve kayıtlanma verileri” ile sınırlı bu araştırmadan elde edilen sonuçlara dayalı olarak doğrudan bir politika veya uygulama stratejisi oluşturmanın zor olacağı açıktır. Bu noktada, öncelikle öğretmenlik programları için en uygun kontenjan miktarlarını belirleyebilmek adına, araştırmacılar tarafından farklı alanlardaki öğretmen ihtiyacı, mevcut öğretmen adayı kitlesi ve eğitim sistemindeki öğretmenlerin yaş grupları gibi konularda ilgili kurumlar ve birimler ile projeksiyon çalışmaları yapılabilir. Ayrıca, öğretmenlik programlarının kontenjanlarında yapılabilecek olası bir sınırlandırmanın, ilgili programlarda görev yapması beklenen öğretim elemanı sayıları üzerindeki yansımalarına dair kestirimsel çalışmalar da yapılabilir. Böylesi bir durumda, COVID-19 salgını nedeniyle üniversitelerde gerçekleştirilmeye çalışılan sınıf sayılarının artırılarak öğrenci yoğunluğunun azaltılması girişimleri için mevcut öğretim elemanı sayısının öğretmenlik programları adına nasıl bir avantaj sağlayabileceği bir başka araştırma konusu olabilir.

KAYNAKÇA

- Akpınar, B., & Erdamar, F. S. (2020). Öğretmen istihdamı ve atanamayan öğretmenler bağlamında aşırı eğitimlilik sorunu. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(74), 838-852.
- Altınsoy, S. (2011). Yeni devlet üniversitelerinin gelişimi: Sorunlar ve politika önerileri. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 1(2), 98-104.
- Anık, M., & Özkan, A. (2016). Türkiye’de gençlik ve üniversite ilişkisi: Yapısal sorunlar ve somut öneriler. *“IS, GUC” Industrial Relations and Human Resources Journal*, 18(2), 176-193.
- Arıkan, E., Altunöz-Sürücü, Ö., & Arman, A. (2018). Yükseköğretim kurumlarındaki eğitim mutfaklarında karşılaşılan sorunlar ve çözüm önerileri. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 6(2), 592-601.
- Baysan, S., Ercan, B., & Öztürk, A. (2011). Türkiye’de öğretmen yetiştirmede istihdam sorunu: Sosyal bilgiler öğretmenliği örneği. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (26), 131-154.
- Bektaş, S. (2019a). Boş kalan mühendislik kontenjanları ve harita mühendisliği bölümlerinin analizi. *TURAN-SAM Uluslararası Bilimsel Hakemli Dergisi*, 11(44), 241-246. doi:10.15189/1308-8041
- Bektaş, S. (2019b). Türk yükseköğretimde plansızlık. *TURAN-SAM Uluslararası Bilimsel Hakemli Dergisi*, 11(41), 29-34.
- Bektaş, S., Fidan, Ş., & Keçeci, S. B. (2011). Yükseköğretimde sorunlar ve öneriler. 13. *Türkiye Harita Bilimsel ve Teknik Kurultayı*, 18-22 Nisan, Ankara, Türkiye.

- Bilir, B., Uslu, B., Öztürk, H., & Çağatay, Ş. M. (2018). Öğretmen adaylarının üniversiteye giriş sınav puanları ile KPSS puanlarının incelenmesi: Türk üniversitelerinin profili. C. T. Uğurlu, K. Beycioğlu, S. Koşar, H. Kahraman, & F. Köybaşı-Şemin (Ed.). *Eğitim yönetimi araştırmaları içinde* (ss. 337-347). Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi Yayıncılık.
- Çakmakçı, N. (2020). Öğrencilerin umutları artık sömürülmeyecek. *Hürriyet* (11 Temmuz). <https://www.hurriyet.com.tr/egitim/ogrencilerin-umutlari-artik-somurulmeyecek-41562393> adresinden 12.07.2020 tarihinde erişilmiştir.
- Çelikten, M., Şanal, M., & Yeni, Y. (2005). Öğretmenlik mesleği ve özellikleri. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19(2), 207-237.
- Demirağ, F., & Çiftçi, H. (2010). Türkiye’de hukuk fakülteleri ve hukuk eğitimi. *TBB Dergisi*, (91), 257-290.
- Doğu, Z., & Şahinöz, E. (2017). Yüksek öğretimde kapanan bölümler: Su ürünleri örneği. *Kent Kültürü ve Yönetimi Hakemli Elektronik Dergi*, 10(4), 514-523.
- Ergincan, T. (2010). *Yükseköğretim mezunlarının uzmanlık alanında istihdam sorunu ve iş doyumu* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Erkut, E. (2018a). *Vakıf üniversitelerine kış geliyor*. <http://erhanerkut.com/analiz/vakif-universitelerine-kis-geliyor/> adresinden 20.08.2020 tarihinde erişilmiştir.
- Erkut, E. (2018b). *Devlet üniversitelerinde sonbahar*. <http://erhanerkut.com/analiz/devlet-universitelerinde-sonbahar/> adresinden 20.08.2020 tarihinde erişilmiştir.
- Erkut, E. (2020). *2020 üniversite kontenjanları*. <http://erhanerkut.com/egitim/2020-universite-kontenjanlari/> adresinden 13.08.2020 tarihinde erişilmiştir.
- Fidancıoğlu, D. (2018). *Vakıf üniversiteleri öğrencilerinin üniversite tercihlerinde etkili olan faktörler: Sağlık hizmetleri meslek yüksekokulları örneği* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). KTO Karatay Üniversitesi, Konya.
- Gedik, T., Şahin, H. İ., & Çil, M. (2016). Merkezi yerleştirme sonuçlarına göre orman endüstri mühendisliğinin tercih edilme durumunun değerlendirilmesi. *Kastamonu Uni., Orman Fakültesi Dergisi*, 16(1), 90-95.
- Güven, D. (2010). Profesyonel bir meslek olarak Türkiye’de öğretmenlik. *Boğaziçi Üniversitesi Eğitim Dergisi*, 27(1), 13-21.
- İlhan, A., Gülersoy, A. E., & Gümüş, N. (2013). Coğrafya bölümü ve coğrafya öğretmenliği anabilim dalı mezunlarının mezuniyet sonrası karşılaştıkları istihdam sorunu. *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 8/9, 1585-1602.
- MEB. (2005). *Öğretmenlik Kariyer Basamaklarında Yükselme Yönetmeliği*. <http://mevzuat.meb.gov.tr/dosyalar/450.pdf> adresinden 23.09.2020 tarihinde erişilmiştir.
- MEB. (2017). *Öğretmenlik mesleği genel yeterlikleri*. http://oygm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_12/11115355_YYRETMENLYK_MESLEYY_GENEL_YETERLYKLERI.pdf adresinden 16.08.2020 tarihinde erişilmiştir.
- MEB. (2020). *Sözleşmeli öğretmenliğe başvuru ve atama duyurusu* (Haziran 2020). http://personel.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2020_05/01143520_SoYzlesYmeli_OYgYretmenlik_BasYvuru_ve_Atama_Duyurusu-Hazi.pdf adresinden 19.07.2020 tarihinde erişilmiştir.

- Memurlar.Net. (2018). *Öğretmen maaşına başarı ayarı*. <https://ilan.memurlar.net/ilan/41863/ogretmen-maasina-basari-ayari.html> adresinden 21.08.2020 tarihinde erişilmiştir.
- Memurlar.Net. (2020). *MEB, atanacak öğretmen sayısının giderek azalacağını açıkladı. İşte yıllık atanacak öğretmen sayısı*. <https://www.memurlar.net/haber/915756/meb-atanacak-ogretmen-sayisinin-giderek-azalacagini-acikladi-iste-yillik-atanacak-ogretmen-sayisi.html> adresinden 11.07.2020 tarihinde erişilmiştir.
- Orhan, G., & Suluhan, E. (2019). Siyaset bilimi ve kamu yönetimi bölümlerinin geleceği: Talepler karşısında politika önerileri. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (46), 55-75.
- ÖSYM. (2019). *YKS Sayısal Bilgiler 2019*. <https://dokuman.osym.gov.tr/pdfdokuman/2019/YKS/sayisalbilgiler18072019.pdf> adresinden 15.08.2020 tarihinde erişilmiştir.
- ÖSYM. (2020). *2020 Yükseköğretim Kurumları Sınavı (YKS) Yükseköğretim Programları ve Kontenjanları Kılavuzu*. <https://dokuman.osym.gov.tr/pdfdokuman/2020/YKS/tkilavuz13082020.pdf> adresinden 19.08.2020 tarihinde erişilmiştir.
- Özdemir, E. (2014). Tarama yöntemi. M. Metin (Ed.). *Kuramdan uygulamaya bilimsel araştırma yöntemleri* içinde (ss. 77-97). Ankara: Pegem Akademi.
- Öztürk, H., Bilir, B., Uslu, B., Çalikoğlu, A., & Çağatay, Ş. M. (2018). Eğitim fakültesi programlarına yerleşenlerin tercih eğilimleri eğitimcilere ne söylüyor? *13. Uluslararası Eğitim Yönetimi Kongresi*, 10-12 Mayıs, Cumhuriyet Üniversitesi, Sivas, Türkiye.
- The World Bank. (2017). *Higher education: Context*. <https://www.worldbank.org/en/topic/tertiaryeducation#:~:text=Today%2C%20there%20are%20around%20200,doubled%20in%20the%20past%20decade>. adresinden 15.08.2020 tarihinde erişilmiştir.
- Topçuoğlu, N. B. (2020). *Türkiye'deki ve diğer ülkelerdeki üniversite giriş sınav sistemlerinin karşılaştırılması* (Yayınlanmamış mezuniyet projesi). Maltepe Üniversitesi, İstanbul.
- Sayın, Z. (2019). *Öğrenci tercihlerinde değişim* (İLKE Politika Notu 11). <https://ilke.org.tr/images/yayin/pdf/ilke-pn-11-tercih-degisim.pdf> adresinden 13.08.2020 tarihinde erişilmiştir.
- Sezer, S. (2020). Yükseköğretimde eğitim ve gençlerin okullaşma, işsizlik oranı. *İşletme ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 1(1), 129-147.
- Yılmaz, M., & Karadeniz, O. (2011). Öğrenci adaylarının tercih ettikleri programlara kayıt yaptırmama nedenleri ve yeniden yapılandırma: Pamukkale Üniversitesi araştırması. *Çalışma İlişkileri Dergisi*, 2(2), 66-77.
- YÖK. (2019). *2019 YKS yerleştirme sonucu elektronik kayıt yaptıran öğrenciler*. <https://istatistik.yok.gov.tr/> adresinden 11.08.2020 tarihinde erişilmiştir.
- YÖK. (2020). *Vakıf Yükseköğretim Kurumları 2020*. <https://www.yok.gov.tr/Documents/Yayinlar/Yayinlarimiz/2020/vakif-yuksekogretim-kurumlari-2020-raporu.pdf> adresinden 20.08.2020 tarihinde erişilmiştir.
- YPA. (2019). *Yükseköğretim Program Atlası*. <https://yokatlas.yok.gov.tr/> adresinden 05.08.2020 tarihinde erişilmiştir.

Teacher Programmes within the Expanding Higher Education System of Turkey: Preference and Registration Trends of Students

EXTENDED SUMMARY

The increasing number of higher education (HE) students in the world, from 89 million in 1998 to 200 million in 2017 (The World Bank, 2017), is a clear indicator of the rising demand to HE programmes globally. Against the similar demand rise in Turkey, the number of HE institutions and increasing student quotas do not constitute a balance with the level of student registration (Sayın, 2019). In this respect, it is important to know the recent student quotas, preferences by students, and also their placement and registration rates to each degree programme to be able to develop convenient quotas to the related programme.

Although countries operate highly different student admission practices (such as application letters, reference appreciation, essay evaluation, etc.), as one of countries having a large youth population, Turkey prefer to use the nation-wide exam system, named University Entrance Exam (YKS) (Topçuoğlu, 2020). The Centre for Student Selection and Placement (ÖSYM) carries out the national exam as well as student selection and placement process, and ÖSYM announced more than 2 million high school graduates entered to YKS exam in 2019. However, 22% (143,445 quotas) of total 647,716 student quotas remained empty (YÖK, 2019). Considering the importance of teachers by their influence on the essential skills of all human resources in Turkey, such a potential gap between demand and supply for teacher training programmes would deeply affect the sustainability of existing strategies to quota determination. Therefore, the purpose of this research is to examine the preference and registration trends among students comparing the quotas of teacher training programmes in Turkey.

The research was designed in a survey model based on the secondary usage of official data accessible in the Atlas of Higher Education Programs (YPA) (<https://yokatlas.yok.gov.tr/>). Through extracted data from the YPA platform, the quotas for 23 (different) fields of teacher training programmes, and the preference-placement ratios by students to these programmes were determined using descriptive statistics (e.g. frequencies, percentages, etc.). Moreover, the number of empty quotas were calculated for each teacher training programme through the placement and registration data.

According to the analysis, while 42,746 student quotas were granted for teacher training programmes in 2019, with 1,225,499 preferences in total nearly 30 times larger number of students placed these programmes in their preference list. More than half of all student quotas were distributed to the first five teacher training programmes, as follows: Guidance and Psychological Consultation (with common name, Educational Psychology) (15.18%), Preschool (%12,31), English (%11,34), Classroom (%10,98) and Turkish (%10,5) education programmes. However, 2,096 quotas were not selected by any student, and 1,021 students did not register to teacher training programmes even they

were placed in. Further, only for Social Sciences education programme, the ratio of registered students who selecting this programme in upper ranks of their selection list (2.9%) is less than the ratio of register students from lower selection ranks (3.31%). Considering all teacher training programmes, Mathematics Education has the least empty quota after placement-registration process (.73% empty quota) whereas Philosophy Education has the highest ratio (49.21% empty quota). The largest part of empty quotas was in universities from the Turkish Republic of Northern Cyprus (e.g. $\approx 72\%$ empty quotas for Educational Psychology programmes), then in foundation universities ($\approx 10\%$ empty quotas for the same programmes), against a highly minimum in public universities (less than 1%).

It will be better to evaluate all these findings with the number of existing teacher candidates (in the form of graduates from teacher training programmes or teaching certificate programmes), the latest number of teacher appointments, and newly announced student quotas for teacher training programmes altogether. For example, comparing the student quotas in 2019 and 2020, Erkut (2020) calculated 1.5% increase in the total student quotas for teacher training programmes in 2020. In addition, Erkut (2020) underlined it is continuing to accept more students to teacher training programmes than the latest number of teacher appointment, in particular when more than 400,000 teacher candidates have already expected appointment to the profession. Such a quota determination strategy basically means, considering the huge number of new graduates in every year, to increase the population of existing teacher candidates who expect appointment to the profession. Lastly, the head of Board of Education from the Ministry of National Education (TTK, MEB) recently announced the number of teacher appointment will be gradually decreased roughly to the quarter of latest appointment number, and find a line around 10,000 per annum for the coming years (Memurlar.Net, 2020). All in all, the policy-makers should consider to seriously decrease the total quota for teacher training programmes, even below the appointment number, to reduce the existing population of teacher candidates against new comers in next years. Low quotas will possibly generate opportunities to select students having higher YKS scores. To allow the registration of best candidates to teacher training programmes, the authorities can also adapt psychological suitability inventories and character tests to the placement system by using the score from university entrance exam, and psychological and characteristics evaluations altogether.